Piri Reis 1513 Dünya Haritası

Bilim ve Teknik
TÜBİTAK
Haziran 2013 (547. sayının) ekidir.
Hazırlayan: Dr. Emine Sonnur Özcan

Piri Reis 1513 Dünya Haritasının Anlattıkları

Bilim ve Teknik
TÜBİTAK
Haziran 2013 (547. sayının) ekidir.

Metin, günümüz Türkçesi ile özetlenmiştir.

I. (Okunamadı)

II. Bu diyarlar imar edilmiştir.
Tüm halkı çıplak gezer.

III. Bu diyara Antilya (Amerika) derler. Burada dört cins papağan olur: Beyaz, kırmızı, yeşil ve siyah. Halk papağan eti yer ve taçlarını papağan tüyünden yapar. Burada mihenk taşına benzer siyah bir taş bulunur. Çok sert olan bu taşı balta olarak kullanırlar.

IV. Bu haritayı "Kemal Reis'in erkek kardeşinin oğlu" olarak tanınan, Hacı Mehmet oğlu Piri, 1513 senesinin Mart ve Nisan aylarında Gelibolu'da çizmiştir.

V. Bu kıyıların ve adanın nasıl bulunduğunu anlatır: Bu kıyılara Antilya (Amerika) kıyıları derler. 1491 yılında Kolomb isimli bir Cenevizli tarafından keşfedilmiştir. Kolomb'un eline bir kitap geçmiş. Kitapta Mağrip Denizi'nin (Atlas Okyanusu) sonunda kıyılar, adalar, çeşitli madenler ve kıymetli taşlar bulunan dağlar olduğu yazılıymış. Kolomb, kitabı okuduktan sonra meseleyi Ceneviz ileri gelenlerine anlatıp oralara ulaşmak için onlardan iki gemi istemiş. Ancak Cenevizliler, Atlas Okyanusu'nun bir sonu olmadığına inandıkları ve okyanusu tehlikeli buldukları için Kolomb'u reddetmiş. Sonuçta İspanya Beyi Kolomb'a silahla donanmış iki gemi vermiş ve Atlas Okyanusu'na göndermiş. Merhum Kemal Reis'in İspanyalı bir tayfası vardı. Kolomb'la birlikte üç kere Amerika'ya giden bu tayfa Kemal Reis'e yaşadıklarını şöyle anlatmış: "Önce Septe Boğazı'na vardık. Oradan pusuladan belirlediğimiz yönle 4000 mil gidince karşımızda bir ada göründü. Gittikçe denizin dalgası azaldı ve sakinleşti. Bu adaya demir attık. Adanın halkı geldi ve bize ok atmaya başladı. Bu nedenle karaya çıkıp buranın hangi ada olduğunu soramadan oradan ayrıldık. Kolomb bir ada daha gördü; oraya demirleyip on gün kaldık. Adanın halkı bizden bir zarar gelmediğini görünce, balık avlayıp kayıklarla bize getirdi. Biz de onlara cam boncuk verdik. Kolomb'un okuduğu kitapta o diyarda cam boncuğun kıymet gördüğü yazılıymış. Halk boncuğu görünce daha fazla balık getirmeye başladı. Gemi halkı bir gün kadının birinin kolunda altın bilezik gördü. Onu alıp karşılığında boncuk verdiler ve adalılara "bize altın getirin biz de size daha fazla boncuk verelim" dediler. Onlar da gidip daha çok altın getirdi. Meğer onların dağlarında altın madeni varmış. Bir gün de adadan birinin elinde inci gördüler. İnciyi alıp yerine boncuk verdiler. Adanın kıyısından iki kulaçlık yerde inci bulunurdu. Sonuçta o adadan iki kişiyi yanlarına alıp İspanya Beyi'ne götürdüler." Kolomb bu insanların dilini bilmediği için işaretlerle anlaşırmış. Bu seferin ardından İspanya Beyi Amerika'ya papaz ve arpa göndermiş. Ada halkının belli bir dini yokmuş. Tarım da bilmiyormuş. Böylece onlara kendi dinlerini ve tarım yapmayı öğretmişler. Şimdi bu diyarlar tamamen fethedilmiş ve bilinir olmuştur. Kıyıdaki yer isimlerini Kolomb vermiştir. Kolomb büyük bir yıldız bilimci imiş. Bu haritadaki kıyılar ve adalar Kolomb'un Haritası'ndan alınmıştır.

VI. Bu kısım, haritanın hangi yöntemle çizildiğini anlatır: Bu harita benzeri bir harita, bu asırda kimsede yoktur. Bu fakirin çizimi itibarıyla bir temel oluştu. Yirmi harita ve Büyük İskender zamanında çizilen haritaların sekizinden –ki dünyanın insan yerleşimli bölgelerini gösterir ve Araplar onlara Caferiye der- Arapların bir Hindistan haritasından ve Portekizlilerin zamanımızda çizdikleri dört Asya haritasından ve Kolomb'un batıda çizdiği haritadan faydalandım. Bunları karşılaştırmalı olarak inceleyip çıkarsamalarda bulunarak bu haritayı ortaya çıkardım.

VII. Portekizliler burada günler kısaldığında günün 2 saat, uzadığında ise 22 saat olduğunu söyler. Bununla beraber gündüzler çok sıcak olur, gecelerde de çiy düşer.

VIII. Bir Portekiz gemisi Hindistan'a giderken ters bir rüzgârla karşılaşıp fırtınayla güney rüzgârı yönünde giderler. Bir kıyı görüp çıkarlar. Orada çıplak gezen ve kendilerine ok atan insanlarla karşılaşırlar. Gemidekiler demirledikleri yerde sekiz gün kalır. İşaretleşmeyle, halkla alış-veriş yapar. O gemidekiler burada gördüklerini yazmıştır. Anılan gemi Hint'e gitmekten vazgeçip Portekiz'e döner ve olanları haber verir.

IX. Portekizlilerin haritalarına yazdıklarına göre, bu ülkede beyaz tüylü ve bu şekildeki canavarlar ve altı boynuzlu sığırlar varmış.

X. Bu ülkede imar edilmiş yer yoktur, tümü harap haldedir. Büyük yılanlar varmış. Bu sebeple Portekizliler buralara çıkmazmış. Ayrıca çok da sıcak olurmuş.

XI. Bu dört gemi Portekiz gemisidir. Şekli de çizilmiştir. Hindistan'a gitmek için Mağrip diyarından (İspanya ve çevresi) Habeş Burnu'na (Aden Körfezi'nin Afrika ucu) geçerler.

XII. (Okunamadı)

XIII. Flandır'dan (Ortaçağlarda Kuzey Denizi kıyısındaki bölge) gelen bir Ceneviz gemisi fırtınaya yakalanır. Sürüklenip zorunlu olarak bu adalara çıkar. Bu adaların durumunu onlar anlatmıştır.

XIV. Söylendiğine göre, eski zamanlarda Sanvolrandan diye bir papaz yedi denizi gezmiş. Bu balığın üstüne çıkmış ve yer zannedip üzerinde ot yakmış. Balığın sırtı kızınca denize dalıvermiş. Papaz ve tayfası sandala atlayıp gemiye kaçmış. Bu hikâye Portekizlilerden değil, eski haritalardan aktarıldı.

XV. Bu parça adalara Undizivercine adını vermişler.

XVI. Bu adaya Antilya Adası derler. Canavar ve papağan çoktur; imar edilmiş değildir.

XVII. Fırtına sonucu bu adaya düşen gemide Nikola di Cuvan adında biri varmış. Haritasına bu ırmakların çoğunda altın olduğunu yazmış. Irmağın suyu çekilince kum içinden çokça "altın toprağı" toplarlarmış.

XVIII. Fırtınaya kapılıp buraya gelen Portekiz gemisi budur. Ayrıntısı kenarda yazılmıştır (VIII. açıklama)

XIX. Portekizliler buradan günbatısı yönüne geçmez. O taraf tamamen İspanya'nındır. İkisinin yaptığı anlaşmaya göre, Septe Boğazı'nın 2000 mil günbatısı sınırdır. Portekiz o tarafa geçmese de Hint tarafı ve güney tarafı tamamen Portekiz'indir.

XX. Bu gemi fırınaya kapıldı. Nikola Cuvan denen kişi bu adaya düştü. Adada çok miktarda tek boynuzlu sığır vardır. Bu sebeple adanın adı İzle Vakai yani Sığır Adası'dır.

XXI. Bu geminin kaptanının adı Mesir Anton Cineviz'dir, ancak Portekiz'de büyümüştür. Gemisini fırtına bu adalara sürüklemiş. Adalarda çok miktarda zencefil varmış. Bu adalarla ilgili bilgileri anılan kişi yazmıştır.

XXII. Bu denize Mağrip Denizi derler. Ama Fransızlar Mar de İspanya, yani İspanya Denizi der. Şimdiye dek bu adla bilinirdi. Ancak Kolomb bu denize açılınca bu adayı (Amerika) o bilinir hale getirdi. Anlaşmalarına bağlı olarak,Portekizliler de Hint diyarına açıldı. İkisi bu denize bir isim verme kararı aldı. Bu denizin adını Ovosano koydular. "Sağ yumurta" demektir. Daha önce bu denizin bir sonu olmadığını, ötesinin karanlık olduğunu düşünürlermiş. Şimdi bunca kıyının denizi kuşattığını, denizin bir göle benzediğini görünce ona Sağ Yumurta diye adını verdiler.

XXIII. Bu yerde tek boynuzlu sığır ve bu şekildeki canavarlar olur.

XXIV. Bu canavarın 7 karış boyu vardır. Gözlerinin aralığı bir karıştır.

Kaynak: Yusuf Akçura, *Piri Reis Haritası Hakkında İzahname*, TTK Yayınları, Ankara 1999.
http://www.ttk.org.tr/index.php?Page=Sayfa&No=82
Hazırlayan: Dr. Emine Sonnur Özcan